

критика. Заяви, публіцистичні листи та звернення. З таборового зошита. – 543 с. 14. *Стус В.* Твори: у 4 т., 6 кн. / В. Стус. – Т.6 (додатковий). – Кн. 1. – Листи рідних. – Львів: Просвіта, 1997. – 495 с. 15. *Стус Д.* Василь Стус: життя як творчість / Д.Стус. – К.: Факт, 2004. – 368 с. 16. *Тарнашинська Л.* Презумпція доцільності: Абрис сучасної літературознавчої концептології / Л.Тарнашинська. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 534 с.

*Людмила Анісімова,
викладач*

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ: ДОСВІД ТЕОРІЇ ЧИТАЦЬКОГО ВІДГУКУ

У статті досліджено історію та особливості міждисциплінарних термінологічних запозичень представниками американської теорії читацького відгуку (1960-х – перша половина 1980-х рр.) в контексті загальної тенденції до міждисциплінарності у світовій науці й культурі.

Ключові слова: теорія читацького відгуку, міждисциплінарні термінологічні запозичення, американська літературна критика і теорія, терміни з філософії, психології, історії наук, лінгвістики й антропології.

В статье исследовано историю и особенности междисциплинарных терминологических заимствований представителями американской теории читательской реакции (1960-е – первая половина 1980-х гг.) в контексте общенаучной и культурной тенденции к междисциплинарности.

Ключевые слова: теория читательской реакции, междисциплинарные терминологические заимствования, американская литературная критика и теория, термины из философии, психологии, истории науки, лингвистики и антропологии.

The article deals with the history and peculiarities of interdisciplinary terminological adoption in American Reader-Response Theory (from late 1960th to early 1980th) in the context of general tendencies and trends to interdisciplinarity in science and culture.

Keywords: Reader-Response theory, interdisciplinary terminological adoption, American literary criticism and theory, terms from philosophy, psychology, history of science, linguistics and anthropology.

Сучасна теорія літератури є частиною більш загального культурного явища, знаного як «інтерпретаційний поворот» («interpretive turn»), яке спричинило революцію у багатьох галузях знань, а не лише у гуманітаристиці.

У потрактуванні Ю.Б.Борєва (ще у далекому 1985 р.), інтерпретація є основою розуміння тексту, яка охоплює всі види комунікації та всі можливі семіотичні системи [1, 40]. Тобто, інтерпретація виходить за межі традиційної герменевтики й поширюється на інші види діяльності людини. У своїй книзі «Теорія художнього сприйняття і рецептивна естетика, методологія критики і герменевтика» науковець цитує Г.Кюнга: «Музикант інтерпретує музичний твір, який він виконує, літературний критик – твір теперішньої літератури, перекладач – думки, висловлені мовою оригіналу, мистецтвознавець – картину, математик – формулу» [1, 40]. Лише в результаті творчого процесу інтерпретації, на думку Ю.Б.Борєва, приходять розуміння, яке і є її метою.

На разі, у сучасному зарубіжному літературознавстві, у час після проголошеної «смерті Теорії» (саме з великої літери [10]), гостро стоїть не лише глобальне питання існування теорії літератури, але й більш часткові проблеми, наприклад, вивчення її локусу та ступеню міждисциплінарної взаємодії. Також помітний стійкий інтерес науковців початку XXI ст. до переоцінки літературно-критичних і теоретичних феноменів минулого. Наприклад, Джуліан Волфрейз зазначає про необхідність «трансформувати критичне минуле шляхом інтерпретації з перспективи сьогодення» [9, viii], рецензуючи книгу «Формалістична критика й теорія читацького відгуку» (2002) Тодда Ф. Девіса та Кеннета Вомака – «доступного представлення двох важливих напрямків в історії теорії літератури двадцятого століття».

У передмові до книги «Довідник з літературної теорії та критики університету Джона Гопкінса» (2004) (The Johns Hopkins Guide to Literary Theory and Criticism) йдеться про те, що в останні 3-4 десятиліття теорія літератури та літературна критика відіграють провідну роль в гуманітарних і суспільних науках. Також зазначено, що літературознавство у сучасному розумінні перестало бути виключно «вивченням літератури: її дискурси зараз поширюються поза межі літератури, до перетину з антропологією, філософією, психологією, лінгвістикою, політичними науками» тощо. У вітчизняній науці спостерігаємо суголосні погляди, приміром, у науковому посібнику «Психологічні аспекти актуальної рецепції тексту» (2009) О.В.Червінської, І.М.Зварича, А.В.Сажиної читаємо: «Потреба виходу видання з теорії психологічних аспектів саме літературної рецепції [...] постає у зв'язку з загальною науковою актуальністю та її потенційними перспективами» та «сьогодні наука сміливо береться до ревізії старих наукових підвалин» [4, 6]. Роком раніше, Я.О.Поліщук, з'ясовуючи феномен «літератури як геокультурного проекту», в однойменній монографії вдається до формули інверсії, яку розглядає в трьох різних векторах, останній з яких спрямований поза межі літератури. «Художня словесність, формуючи власну мову порозуміння з *позалітературними чинниками* (курсив мій. – Л.А.), незворотно змінює пріоритети, зосереджуючись на актуальних для неї окремих складниках цілої множинної системи естетичних парадигм» [3, 5], – зазначає автор.

Метою нашої розвідки є вивчення історії та особливостей міждисциплінарних термінологічних запозичень представниками американської теорії читацького відгуку (1960-х – перша половина 1980-х рр.) в контексті загальної тенденції до міждисциплінарності у світовій науці й культурі; порушити питання функціонування і дослідження міждисциплінарності у літературознавстві у вітчизняному науковому просторі.

Вивчення літературознавчих джерел засвідчує цікаві, на нашу думку, факти, а саме, що міждисциплінарність була притаманна не лише постмодерністським, тобто, постструктуралістським й гетерогенним літературознавчим напрямкам. Стенлі Едгар Хіман у книзі «Озброєне бачення» (1948) пов'язує нове літературознавство того часу переважно з тенденцією долати кордони, а не встановлювати їх. Тобто, *intrinsic* (замкнене у собі) літературознавство протиставлялось *interdisciplinary / extrinsic*

(міждисциплінарне, тісно пов'язане з психологією, лінгвістикою, історією, антропологією тощо). С.Е.Хіман вбачав та акцентував у працях Т.С.Еліота, А.А.Річардса, Вільяма Емпсона, Айвора Вінтерса інше, ніж, наприклад, Джон Кроу Ренсом у книзі «Нова критика» (1941р.), в якій він проголосив про час появи «потужного інтелектуального напрямку, який заслуговує називатись новою критикою» [8, 1004]. За переконанням деяких науковців, напр., Евана Картона та Джеральда Граффа, існувало дві дуже відмінні «нові критики», що претендували на цю назву: одна з яких наполягала на новизні, поєднуючись з такими академічними дисциплінами як філософія, історія, психологія тощо, інша ж, навпаки, відділяла себе від них, не допускаючи жодного втручання ззовні [21, 293]. Увага до міждисциплінарності стане пізніше характерною рисою теорії читацького відгуку.

Доречним буде надати коротку інформацію про теорію читацького відгуку як літературно-критичний і теоретичний напрям у літературознавстві, окреслити її основні характеристики, назвати провідних представників тощо.

В літературознавстві США наприкінці 60-х рр. ХХ століття, з одного боку, ще продовжувалося панування формалістської «нovoї критики», з іншого, – вже розпочався пошук нових підходів до аналізу та інтерпретації художніх текстів, використовуючи здобутки як американських, так і європейських науковців. Результатом цього процесу стала поява різнопланових теорій, зосереджених саме на вивченні категорії **читача, процесу читання та читацького відгуку**. З початку 1970-х читачів (конкретних, уявних, ідеальних, інформованих, імпліцитних, нараті, суперчитачі та ін.) й процес читання вже вивчало широке коло науковців (так званий, audience-oriented criticism): ця тема стала надзвичайно актуальною й полемічною. З плином часу, окреслилась «серцевина», основні теоретики теорії читацького відгуку: **Стенлі Фіш** (його рання теорія – афективна стилістика, а центральне поняття зрілої – «інтерпретаційні спільноти»), психоаналітики **Норман Н. Голланд** (транзактивна теорія) і **Девід Блейх** (суб'єктивна критика), **Джонатан Каллер** (структуралістський підхід) та **Луїза М. Розенблатт** (транзакційна теорія). Остання була визнана представницею цієї теорії лише наприкінці 1970-х і одразу як «піонерка» у цьому напрямку [22, п45], оскільки вона написала ще в далекому 1938 р. працю «Література як дослідження», в якій вона позиціонує читача як рівного з текстом у процесі творення значень, наголошуючи на активному процесі взаємодії між ними. Саме про неї у 1995 р. Вейн Бут написав: «тепер легко побачити як далеко попереду вона була у порівнянні з тими, хто у шістдесятих були проголошеними засновниками “критики читацького відгуку”» [17, x]. Зазвичай, до вищеназваних теоретиків також зараховують представників німецької Констанцької школи рецептивної естетики **Вольфганга Ізера** та зрідка **Ганса Роберта Яусса**.

Теорія читацького відгуку декларувала себе як повна протилежність «сциєнтичного» формалізму «нovoї критики» (з чітко окресленими позиціями, термінологічним апаратом, об'єктивним підходом до тексту тощо), проте лише наприкінці 70-х років «антропоцентричні» різнопланові концепції науковців, котрі займались вивченням читацького відгуку на художній текст,

дослідженням процесу читання чи рецепції тексту у США були поєднані під назвою теорія/критика читацького відгуку (Reader-Response Theory/Criticism).

Стівен Майю вважає, що «термін “критика читацького відгуку” вживається для опису множинності підходів, зосереджених на процесі читання: афективний, феноменологічний, суб’єктивний, транзактивний, транзакційний, структуральний, деконструкційний, риторичний, психологічний, мовленнєвих актів та інших критик були без особливого відбору об’єднані під назвою “читацький відгук”» [15, 19]. Авторка однієї з двох перших антологій з теорії читацького відгуку (далі – ТЧВ) вбачає в цій ситуації «не негативну еклектичність, а позитивну необхідність» [22, 7] і метафорично зазначає, що «авдиторіє-орієнтована» критика (audience-oriented criticism) є не одна галузь, а багато, «не один широко проторений шлях, але множинність перетинів, часто відмінних доріг, які покривають широчений простір критичного ландшафту» [22, 6].

На думку Джо Морана, «“міждисциплінарність” забезпечує демократичну, динамічну й кооперативну альтернативу старомодній, зосередженій на самій собі, замкненій природі дисциплін» [14, 3]. Міждисциплінарність та міждисциплінарні запозичення термінів стали характерними рисами ТЧВ, а основними джерелами запозичень для її представників були такі науки як лінгвістика, психологія, історія науки, філософія та антропологія. Позаяк про вплив лінгвістики (а саме, теорії мовленнєвих актів Джона Остіна й теорії Ф. де Соссюра) на літературознавство написано і сказано вже багато, зосередимось на решті вказаних у переліку наукових дисциплінах. Однак найперше слід з’ясувати, що саме маємо на увазі під дефініцією «термін»: **термін** (з *лат.* – межа, кордон), за визначенням Г.П.Мельникова, є «єдністю елемента зовнішньої сторони – рівня «лексису» – визначеним з внутрішньої сторони – з елементом «логосу», тобто поняттям понятійного поля наукової чи технічної дисципліни» [2, 6]. Інакше кажучи, термін – це спеціальне слово для позначення якогось поняття в певній галузі знань. Що ж відбуватиметься, коли якийсь термін застосувати для позначення якого-небудь схожого явища в іншій дисципліні чи галузі знань? Яка мета такої «трансплантації»?

Для наочнішої демонстрації меж, в яких відбувалась міждисциплінарна взаємодія у літературознавстві, варто навести розроблену М.Г.Абрамсом у книзі «Дзеркало й лампа: романтична теорія і критична традиція» (1953) нелінійну модель з текстом-центром і трьома векторами – до автора (митця), до читача (аудиторії) і до світу навколо нього. Представників ТЧВ зовсім не цікавила постать автора (крім Л.М.Розенблатт), мало переймалися вони самим текстом чи світом навколо, оскільки основним інтересом для них став власне читач і «малодосліджений» до того часу вектор між текстом і читачем.

Важко погодитись із Ж.Ганном, який у статті «Міждисциплінарні студії» (1994), наводячи «новоутворені» літературознавчі критики й теоретичні напрямки із взаємодії літератури з такими науками як філософія, антропологія, політика, лінгвістика, релігія і психологія, позиціонує ТЧВ лише як результат взаємодії «літератури з психологією» [12, 249]. Насправді, це є, щонайбільше, на третину істиною, бо психоаналітичний підхід (Н.Н.Голланд і Д.Блейх) є

лише одним з декількох основних підходів у межах ТЧВ. Про вплив інших наук на ТЧВ поговоримо далі детальніше.

Засадничими і водночас суперечливими для ТЧВ є такі поняття, запозичені з інших наук, як: **досвід, множинність істини, інтеракція, транзакція, спільнота науковців** (з філософії прагматизму); **зміна парадигм, суб'єктивна парадигма, відносність, релятивізм** (з історії науки); **«я сам», ідентичність, тема ідентичності** (з психології), **культура, культурні зразки, норми поведінки, індивідуальні особливості у межах групи** (з антропології).

«Зміна парадигм» Т.Куна і суб'єктивна парадигма Д.Блейха

Раман Селден, розглядаючи передумови виникнення «читачеорієнтованих» теорій, зазначає, що окрім теорії відносності, важливими були напрацювання філософа Томаса С. Куна, автора «Структури наукових революцій» (1962), який довів залежність наукового «факту» від «системи поглядів, яку науковець-спостерігач привносить до об'єкту вивчення» [20, 46] і також обґрунтував думку, «що наука ніколи не була і ніколи не буде володарем незмінних істин, а лише фіктивних “парадигм”» [19, 371].

Парадигма (з грецької – «*модель, взірць*») – сукупність фундаментальних наукових установок, уявлень і термінів, які приймаються та поділяються науковою спільнотою й об'єднують більшість її членів, що забезпечує наступність і поступальність у розвитку науки й наукового товариства. Про «зміну парадигм» (*paradigm shift*) першим у науковій спільноті проголосив історик науки Т.Кун у вищезгаданій книзі, ввівши цей термін для опису засадничих змін у межах пануючої теорії науки/парадигми. Незабаром термін увійшов у широкий вжиток у різних галузях знань. В американському (можливо, і світовому) літературознавстві про зміну парадигм: об'єктивної на суб'єктивну, вперше заговорив психоаналітик Девід Блейх. Це призвело теоретиків ТЧВ до думки про недосяжність об'єктивності у аналізі художнього твору, про що безапеляційно проголошували «нові критики». Й свого часу саме через острах перед суб'єктивізмом проголосили про «афективну помилку» (В.К.Вімсагт, М.Бердслі). На думку Л.М.Розенблатт, «за аналогією до пост-ейнштейнівської еволюції у природничих науках, де була визнана важливість спостерігача у процесі спостереження» [17, 145], схожі процеси почали відбуватись і в інших галузях знань, зокрема в літературознавстві.

Професор Майкл Берубе (з 2012 р. – президент Асоціації сучасної мови (MLA) США), пригадуючи події 1980-х років, зазначає, що був розгублений через книгу «Структура наукових революцій» Т.Куна та філософії Р.Рорті. Позаяк, беручи до уваги заперечення першого віри «у “прогрес/розвиток” науки лінійним, інструментальним шляхом» [6, 49] і другого у «філософію як “фундаменту” людського знання» [6, 49], він усвідомив себе «антифундаменталістом» і дійшов висновку, що «не існує остаточних, універсальних, трансісторичних стандартів для творення чи оцінки людського знання і розуміння» [6, 49].

Філософія прагматизму і ТЧВ.

На думку Р.Руланд і М.Бредбері, великою мірою саме завдяки філософії прагматизму поступово відбувся перехід від символістської до прагматичної

епістемологічної бази, від чітко «детермінованої істини до істини з множинності можливих» [19, 421]. Літературознавство також змінилось під впливом цих ідей, звернувши увагу на читача – «зневаженого учасника» процесу пошуку значення чи значень тексту.

У філософії прагматизму (Дж.Дьюї, В.Джемс), «не існувало Істини (Truth), а були істини (truths), кожна з яких перевірялась на валідність шляхом диференціації у відповідності до кожної конкретної ситуації» [13, 182]. Так само і у ТЧВ, не існувало одного єдино правильного значення тексту, адже кожен читач визначав його, базуючись на власному читацькому та життєвому **досвіді**. Джон Дьюї і В.Джемс основним поняттям філософії визначав **досвід**, який охоплює все, що може стати предметом нашої свідомості, весь спектр людського життя й діяльності. Для прагматизму все є досвідом і досвід є усім.

Уже в 1960-х під тиском постструктуралістського заперечення самого факту існування бінарної опозиції «суб'єкт/об'єкт», від якої власне і залежав привілей читача щодо тексту, теоретики читацького відгуку взялися описувати акт інтерпретації як процес комунікації, під час якої почасти стиралась відмінність між текстом і читачем. Учениця Дж.Дьюї та уважна читачка В.Джемса, педагог, науковець та філософ Л.М.Розенблатт (1904-2005) у згаданій вже книзі «Література як дослідження», планомірно всебічно і вдумливо застосувала теорію прагматизму у практичній діяльності, а саме на уроках літератури. Філософія прагматизму також стала фундаментом для розвитку «**транзакційної**» (заснованій на взаємодії, взаємозбагаченні тексту і читача) теорії Л.М.Розенблатт у літературознавстві. Ґрунтовно і на високому теоретичному рівні свою теорію виклала в низці статей 1970-х років в книзі «Читач, Текст, Твір: транзакційна теорія літературного твору» (1978). Сам термін «транзакція» був запозичений із книги Дж.Дьюї та А.Ф.Бентлі «Знане й пізнане» (1949), котрі вважали термін «інтерація» занадто дуалістичним. До речі, самі філософи назвали її теорію вдалим застосуванням «Знаного і пізнаного» до літератури [18, xiv].

Наприклад, Д.Блейх у своїй праці «Суб'єктивна критика» порівнює транзакційну теорію Л.М. Розенблатт і **транзактивну** Нормана Н. Голланда: «хоча його (Н. Голланда. – Л.А.) погляд на проблему відрізняється від поглядів Розенблатт у деяких ключових аспектах, його основоположна концепція читання є дуже схожою: «літературна критика ... обирає предметом дослідження не текст, а транзакцію між читачем і текстом» [77, 111].

Г.Р.Яусс у книзі «Досвід естетичного сприйняття і літературна герменевтика» назвав Дж. Дьюї своїм попередником, а в його праці «Мистецтво як досвід» (1934) відзначив: по-перше, «визначення **досвіду** естетичного сприйняття як іманентну властивість будь-якого досвіду» [5, 21], по-друге, поцінування «досвіду сприйняття мистецтва як найуніверсальнішу форму мови і як найвищий спосіб будь-якої комунікації» [5, 140] та особливо за тісне поєднання й чергування двох аспектів естетичної діяльності («artistic» і «esthetic») у споглядача, котрий «сам має стати творцем і сприймати твір не пасивно (як готовий предмет), якщо не хоче, щоб естетичне сприймання звелось до простого впізнавання» [5, 140]. Саме у цьому випереджено, за

словами Г.Р.Яусса, «передумову пізнішої за часом рецептивної естетики» [5, 140].

С.Фіш запозичив з філософії прагматизму, а саме у Дж.Дьюї, ідею про «**спільноту дослідників**», трансформувавши її в «**інтерпретаційні спільноти**» в книзі «Чи є текст у цьому класі?: влада інтерпретаційних спільнот» (1980) [11]. Також, активно долучився до відновлення прагматизму, його оновленої версії – неопрагматизму Р.Рорті.

Свої теорії ґрунтували на філософії прагматизму Волтер Бенн Майклз, Стівен Майю та інші.

Психоаналітика і ТЧВ

Представники ТЧВ всотали здобутки гештальтпсихології з обґрунтуванням активного, а не пасивного сприйняття людським розумом навколишнього світу («який не сприймає речі порціями чи шматками, але як конфігурацію елементів, тем та змістовно організованих єдностей» [20, 46]).

Н.Н.Голланд, один з провідних представників ТЧВ, влучно окреслив тогочасну епістему: «у наш час, ми спадкоємці Фройда, Маркса і Дюркгейма, визначаємо себе поміж антропологією культури, транзакційної психологією, відкриттям абсолютної обмеженості математичної аксіоматизації, лінгвістичної гіпотези Ворфа–Сепіра, відносності, випадковості й непевності навіть у «точних» науках і багатьох інших релятивуючих відкриттях, найважливішими з яких для наших цілей є психоаналітична психологія» [16, 131]. Яка, на його думку, робить можливим «проходження *крізь* науку до психологічного принципу, який її пояснює: будь-який спосіб інтерпретації світу, навіть фізика, задовольняє людські потреби, оскільки інтерпретація є актом, властивим людині» [16, 131]. Від середньовічного «Чому?» і «Як?», прийшли до психоаналітичного «Кому?».

Хоча Н.Н.Голланд і розглядає відгуки читача на текст у руслі психоаналізу З.Фройда, ним було зроблено ряд суттєвих нововведень та коректив. Сутністю літературного твору є проекція фантазій, які складають певну «ідентичність» його автора, а своєю чергою «суб'єктивний» відгук читача на цей текст є «транзактивним» зіткненням фантазій, спроектованих автором і певними захисними механізмами, очікуваннями і реалізаціями фантазій та бажань, які складають власну ідентичність читача. Кожен читач, за Н.Н.Голландом, формує власну інтерпретацію тексту, отож, неможливе існування універсального єдиного значення тексту. Дві інтерпретації можуть збігтися лише за умови ідентичності їхніх «**тем ідентичності**» («identity themes»), що у принципі неможливо. У знаковому есе Н.Н.Голланда «**ЄДНІСТЬ ІДЕНТИЧНІСТЬ ТЕКСТ Я-САМ**», вміщеному в антологію Дж.Томпкінс (1980), увага автора націлена саме на «білі проміжки між цими великими словами» [16, 118], оскільки вони викликають «асоціацію з відкритістю та рецептивністю літератури». **Я-сам** (Self) та **ідентичність** (Identity) – терміни запозичені з психології (друге поняття розробляли Ерік Еріксон, Г.Ліхтенштейн). «Інтерпретація є функцією ідентичності (identity)» [16, 123] і кожен з читачів використовує художній твір з метою символізувати та зрештою

змодельовати себе самого, підтверджуючи принцип Н.Н.Голланда: «ідентичність відтворює (re-creates) саму себе».

На думку Л.М.Розенблатт, студенти, аналізуючи взаємини Гамлета та його матері, знаючи З.Фройда чи ні, «вже десь і колись абсорбували певні поняття психоаналітики» [17, 10] і застосовують їх. Проте дослідниця звинувачує теорії читацького відгуку, засновані на психоаналітиці, у «надмірному перебільшенні ролі читача» та у сприйманні читацьких «відгуків переважно як способів самоінтерпретації» [17, 294].

Антропология і теорія Л.М.Розенблатт

Найбільший вплив серед представників ТЧВ антропология мала на літературознавчу концепцію Л.М.Розенблатт, яка в 1930-тих роках інтенсивно займалась дослідженнями різних культур, національних меншин під керівництвом відомих антропологів того часу – Франца Боаса і Рут Бенедикт. В її першій книзі «Література як дослідження» (1938 р.) такі поняття як *культура, культурні зразки, норми поведінки, індивідуальні особливості у межах групи* застосовані до літературознавства. У такій мультикультурній державі як США, на думку дослідниці, «суспільство є дивовижно гетерогенним; певна кількість культурних моделей співіснують пліч-о-пліч» [17, 147], які не виключають можливості існування «індивідуальних відмінностей у межах (окремих) груп» [17, 147] і як окрема особистість впливає на зміни культурного середовища. Тобто відбувається процес взаємовпливу, який пізніше отримає назву «транзакції».

Будь-який «антрополог, історик і соціолог (як і філософ) зазначить, що можливе існування багатьох альтернативних систем цінностей» [17, 156], а це, на думку Л.М.Розенблатт, кидає виклик об'єктивному їхньому вивченню (за аналогією, є викликом і для об'єктивного дослідженню тексту як автономної самодостатньої єдності у «новій критиці»).

Висновки

Зважаючи на не лише тривалий, але й посиленний інтерес науковців на початку ХХІ століття до міждисциплінарності як вагомого джерела формування нових знань, з одного боку, та зацікавленості ревізією подекуди забутих літературних теорій, з іншого, вважаємо доречними подальші детальні дослідження функціонування і значення «нелітературних», запозичених термінів у літературознавстві загалом і у ТЧВ зокрема.

1. *Борев Ю.Б.* Теория художественного восприятия и рецептивная эстетика, методология критики и герменевтика / Ю.Б.Борев // Теории, школы, концепции (критические анализы): Художественная рецепция и герменевтика. – М.: Наука, 1985. – С.3-68.
2. *Мельников Г.П.* Основы терминоведения / Г.П.Мельников. – М.: Изд-во ун-та дружбы народов, 1991. – 116 с.
3. *Поліщук Я.О.* Література як геокультурний проект: Монографія / Ярослав Олексійович Поліщук. – К.: Академвидав, 2008. – 304 с. (Монограф).
4. *Червінська О.В., Зварич І.М., Сажина А.В.* Психологічні аспекти актуальної рецепції тексту: теоретико-методологічний погляд на сучасну практику словесної культури: Науковий посібник / О.В. Червінська, І.М. Зварич, А.В. Сажина. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2009. – 284 с.
5. *Яус Ганс Роберт.* Досвід естетичного сприйняття і літературна герменевтика / Ганс Роберт Яус / пер. з нім. Роксоляна Свято і Петро Тарашук. – К.: вид-во Соломії Павличко «Основи», 2011. – 624 с.
6. *Bérubé, Michael.* Discipline and Theory / Michael Bérubé // Public Access: Literary Theory

and American Cultural Politics. – NY: Verso, 1994. – pp. 43-58. 7. *Bleich, D.* Subjective Criticism / David Bleich. – Baltimore: The John Hopkins University Press, 1981. – 309 p. 8. *Columbia Literary History of the United States* / gen. editor Elliott, Emory. – Columbia University Press, New York, 1988. – 1263 p. 9. *Davis Todd F., Womack Kenneth.* Formalist Criticism and Reader-Response Theory/ Todd F. Davis, Kenneth Womack. – New York: Palgrave Macmillan, 2002. – 202 p. 10. *Framing Theory's empire* / edited by John Holbo. – Parlor Press LLC, West Lafayette, Indiana, 2007. – 235 p. 11. *Fish, S.* Is There a Text in This Class?: The Authority of Interpretative Communities / Stanley Eugene Fish. – Cambridge: Harvard University Press, 1980. – 394 p. 12. *Gunn, Giles.* Interdisciplinary Studies / Giles Gunn // Introduction to Scholarship in Modern Languages and Literature, 2nd edition. Ed. Joseph Gibaldi. New York: Modern Languages Association of America, 1992. – pp.239-261. 13. *Horton, Rod William.* Backgrounds of American literary thought / Rod W. Horton [and] Herbert W. Edwards. – Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1974. – 630 p. 14. *Moran, Joe.* Interdisciplinarity, 2-nd ed. / Joe Moran. – Taylor & Francis, 2010. – 205 p. 15. *Mailloux, Steven.* Interpretive Conventions: the reader in the study of American fiction / Steven Mailloux. – Cornell University Press, Ithaca and London, 1982. – 232 p. 16. *Reader-response criticism: From Formalism to Post-Structuralism* / Jane P. Tompkins (Ed.). – Baltimore: John Hopkins University Press, 1980. – 275 p. 17. *Rosenblatt, L. M.* Literature as Exploration / Louise Michelle Rosenblatt. – New York: The Modern Association of America, 1995. – 321 p. 18. *Rosenblatt, L. M.* The Reader, the Text, the Poem: The Transactional Theory of the Literary Work / Louise Michelle Rosenblatt. – Carbondale: Southern Illinois University Press, 1994. – 210 p. 19. *Ruland, Richard.* From Puritanism to postmodernism: a history of American literature / Richard Ruland, Malcolm Bradbury. – New York: Viking, 1991. – xxi, 455 p. 20. *Selden, Raman.* A reader's guide to contemporary literary theory – 3rd ed. / Raman Selden and Peter Widdowson. – University Press of Kentucky, Lexington, Kentucky, 1993. – 244 p. 21. *The Cambridge history of American literature: Poetry and Criticism, 1940-1995* / ed. Sacvan Bercovitch. – Cambridge: Cambridge University Press, 1996. – v, 545 p. 22. *The Reader in the Text: Essays on Audience and Interpretation* / edited by Susan R. Suleiman and Inge Crosman [Wimmers]. – Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1980. – viii, 441 p.

**Марія Бурдастик,
аспірантка**

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ВЕРСІЇ «ЛІТЕРАТУРИ ПРО ВАМПІРІВ» (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ Г.ПАГУТЯК)

У статті проаналізовано твори Г.Пагутяк «Захід сонця в Урожі», «Слуга з Добромиля», «Урізька готика», «Уріж та його духи». Визначено типологічні особливості образу опирів (вампірів) в контексті фольклорної та літературної традиції.

Ключові слова: вампір (опир), монстр, готика, міфологія.

В статье проанализированы произведения Г.Пагутяк «Закат солнца в Уроже», «Слуга с Добромиля», «Урожская готика», «Уриж и его духи». Определены типологические особенности образа опырей (вампиров) в контексте фольклорной и литературной традиции.

Ключевые слова: вампир (опырь), монстр, готика, мифология.

The article analyzes G.Pagutyak's works «Sunset in Urizh», «The Servant from Dobromyl», «Gothic of Urizh», «Urizh and its Spirits». The typological features of opyrs (vampires) are defined in the context of folklore and literary tradition.

Keywords: vampire (opyr), monster, Gothic, mythology.